

Referans kitapların birçoğu alfabetik sıraya göre hazırlanır: Örneğin, yazım kılavuzu, iki dilli sözlükler, ansiklopediler, telefon rehberleri, dizinler vb.

Bu tür kitaplar önemli bilgiler içerir ve o nedenle bizim için çok yararlıdır. Bu kitaplardan nasıl yararlanacağımızı mutlaka öğrenmeliyiz. Bunun için alfabe-yi ezberlemek gerekir. Birkaç küçük öneri bize yardım olacaktır.

Dikkat: Alfabede harflerin sırası tüm dillerde aynı değil. Bazı dillerde özel harfler var (bunlar okul dilinden farklı harfler olabilir). Bu konuyu okulda ele alın.

Bu sayfada, alfabetik sıraya göre hazırlanmış kitapları kullanmak için önemli kuralları ve ipuçları bulabilirsin. Bu oyunları ve alıştırmaları bir arkadaşınla birlikte yap, daha eğlenceli olur.

5.1

ABC'yi ezberle

ABC'yi baştan sona söyleyene kadar ezberle.

Bazı küçük öneriler:

- Harfleri gruplar halinde öğren:

abcç

def

gğhii

jkl

mno

öprşş

tuü

vyz

- Bildiğin bir ABC-şarkısını söyle ya da kendin bir şarkı yarat.
- ABC'yi baştan sona uzun bir kâğıt şeride yaz. Harflere bakmadan parmağınla rastgele bir harfi kapa. Acaba hangi harfi sakladın?
- Her harfi küçük bir kâğıda yaz (her kâğıtta tek bir harf olsun). Kâğıtları karıştır. İki küçük kâğıt çek ve hemen karar ver: Hangi harf alfabede önce gelir?
- Aynı oyunu 3 kâğıt çekerek yap; harfleri alfabedeki sıraya göre diz.
- Bir kâğıt çek ve hemen karar ver: Bu harf alfabenin başında mı, ortasında mı yoksa sonunda mı yer alır?
- Bir kâğıt çek ve sonra sözlüğü, harfin olduğu yere yakın bir yerden açmaya çalış (B ile başlayan kelimeler sözlüğün başında, V ile başlayan kelimeler sözlüğün sonuna doğru yer alır).
- Bir liste hazırla, örneğin hayvanlar, bitkiler vb. ve sonra bunları alfabetik sıraya göre diz.

5.2

Sözlük ve benzer kitaplardaki kelimeler şöyle sıralanır:

Tüm kelimeler ilk harflerine göre alfabetik sıralanır (A ile başlayan kelimeler ilk önce gelir, sonra B ile başlayan kelimeler, C ile başlayanlar vs. gelir: at – baykuş – ceylan).

Aynı harf ile başlayan kelimelerde ikinci harfe göre sıralama yapılır (A ile başlayan kelimelerde ab, ac, aç, ad vs. gibi devam eder: **aba** – **acaba** – **açmak** – **adres**).

İlk iki harfin aynı olduğu kelimelerde üçüncü harfe göre sıralama yapılır: **abanoz** – **abece** – **abla** – **abur** cubur vb.

Alıştırma önerileri (iki kişiyle daha eğlenceli olur):

- Aynı harfle başlayan listeler yap, örneğin isimler, hayvanlar veya ülkeler (Örnek: Almanya, Amerika, Arnavutluk, Avusturalya). Bu kelimeleri ikinci harflerine göre alfabetik sıraya koy.
- Küçük not kâğıtları al. Sözlükten bulduğun ve aynı harfle başlayan kelimeleri yaz. Tüm kâğıtları karıştır. Sonra kelimelerin ikinci ve üçüncü harflerine bakarak kelimeleri alfabetik sıraya diz.
- Bir arkadaşınla birlikte yap: Elinize bir sözlük alın ve birbirinize şöyle sorular sorun: "Sözlükte hangisi ilk önce gelir: Gelmek mi, gitmek mi? Eşek mi, ejderha mı? Yokuş yukarı mı, yokuş aşağı mı?"

5.3

Sayfanın üst satırındaki başlık kelimeleri kullan

Sözlüklerde sayfanın en üst satırında başlık kelimeleri yazar; bu kelimeler o sayfada yer alan ilk kelimeyi ve son kelimeyi gösterir. Başlık kelimeleri olarak sayfanın tepesinde "kirpi" ve "koklamak" yazıyorsa, aradığın kelimenin alfabetik sıraya göre o sayfada olup olmadığını hemen anlayabilirsin.

Kolay alıştırmaya önerileri:

- Birkaç kelime yaz. Bunları sözlükte ararken özellikle başlık kelimelerine dikkat et.
- İki arkadaş birbirinize sorular sorun: "'Fil' kelimesinin yazdığı sayfada hangi başlık kelimeleri var?" – "'Neşeli' hangi başlık kelimeleri arasında yer alıyor?"

5.4

Sözlükte kelime ararken bunları da bilmen gerekir:

- Birleşik kelimeleri bazen sözlükte bulamayabilirsin. O zaman tek tek kelimelere bak (Örnek: "Kartopu" kelimesini bulamazsan "kar" ve "top" kelimelerine bak).
- Türkçe'de isimler sözlükte hep tekil olarak vardır. Türkçe'de çoğul son ekle (-ler/-lar) yapıldığı için çoğul kelimeleri de tekil haliyle bakarak bulabilirsin.
- Fiiller sözlükte hep mastar halinde yer alır (gitmek, gelmek, yapmak gibi). Bir fiilin çekimli halini ararsan (örneğin "görebileceğim"), fiilin mastar haline bakman gerekir (örneğin "görmek").